

'Om het museum heen? Kan best'

Morgen besluit de Amsterdamse gemeenteraad of fietsers onder het Rijksmuseum door mogen rijden. Volgens historicus De Rooy heeft de stad behoefte aan grote gebaren.

Door Jaap Stam

De onderdoorgang van het Rijksmuseum houdt Amsterdam al jaren bezig. Mogen er wel of geen fietsers door? Morgenavond beslist de gemeenteraad erover. Het pleit lijkt bestecht: wel fietsers. Al is niks zeker, daarvoor is de geschiedenis van de fietskathedraal te grillig.

Historicus Piet de Rooy, emeritus hoogleraar Nederlandse geschiedenis en eindredacteur van de *Geschiedenis van Amsterdam* (onder andere van het deel *Hoofdstad in aanbouw 1873-1900*) over een dorpsreel in een stad die uit zijn voegen barst. 'Ik ben een paar keer om het museum gefietst - geen enkel probleem.'

Komend voorjaar gaat het verbouwde Rijksmuseum open. Het verwacht jaarlijks twee miljoen bezoekers. Die gaan door een van de nieuwe ingangen, ook in de onderdoorgang. Botsingen tussen fietsers en roersten kunnen niet uitblijven, voorstelt De Rooy.

'Amsterdam is het rijk van de fietsers. Fietsers zijn de baas, vinden fietsers. Iedereen heeft zich verketen op de onderdoorgang. Het is zo een ingewikkelde en prestigieuze kwestie dat de centrale stad er van meet af aan over had moeten gaan. De uit-

Piet de Rooy
Foto G. Dubbelman

kring je in Amsterdam al gauw dwarsigheid. Een aantal Amsterdammers, ik noem ze de beroeps-Amsterdamers, raakte geprikkeld door die hautaine houding.

'Het Rijksmuseum is in 1885 opgeleverd toen er amper sprake was van verkeer. Een enkele fietser, een handkar, dat was het. De eerste verkeersregeling in Amsterdam dateert van 1902: verkeer moet rechts houden. De stad zou zich moeten afvragen of die doorgang nog wel zinvol is. Een situatie uit 1885 handhaven is in het algemeen niet zo verstandig.

'Musea zijn kernpunten in het moderne toerisme. De welvaart van de stad is er voor een deel van afhankelijk. Het oude Rijksmuseum kon de bezoekersaantallen niet meer aan. Met die mallotige kantine die ze hadden, je moest zoeken naar de hoofdingang. Er moest iets gebeuren. Doe het dan gelijk goed.

'Het grote voorbeeld is het Louvre met die prachtige piramide. Die ver- oorzaakte grote opschudding, maar

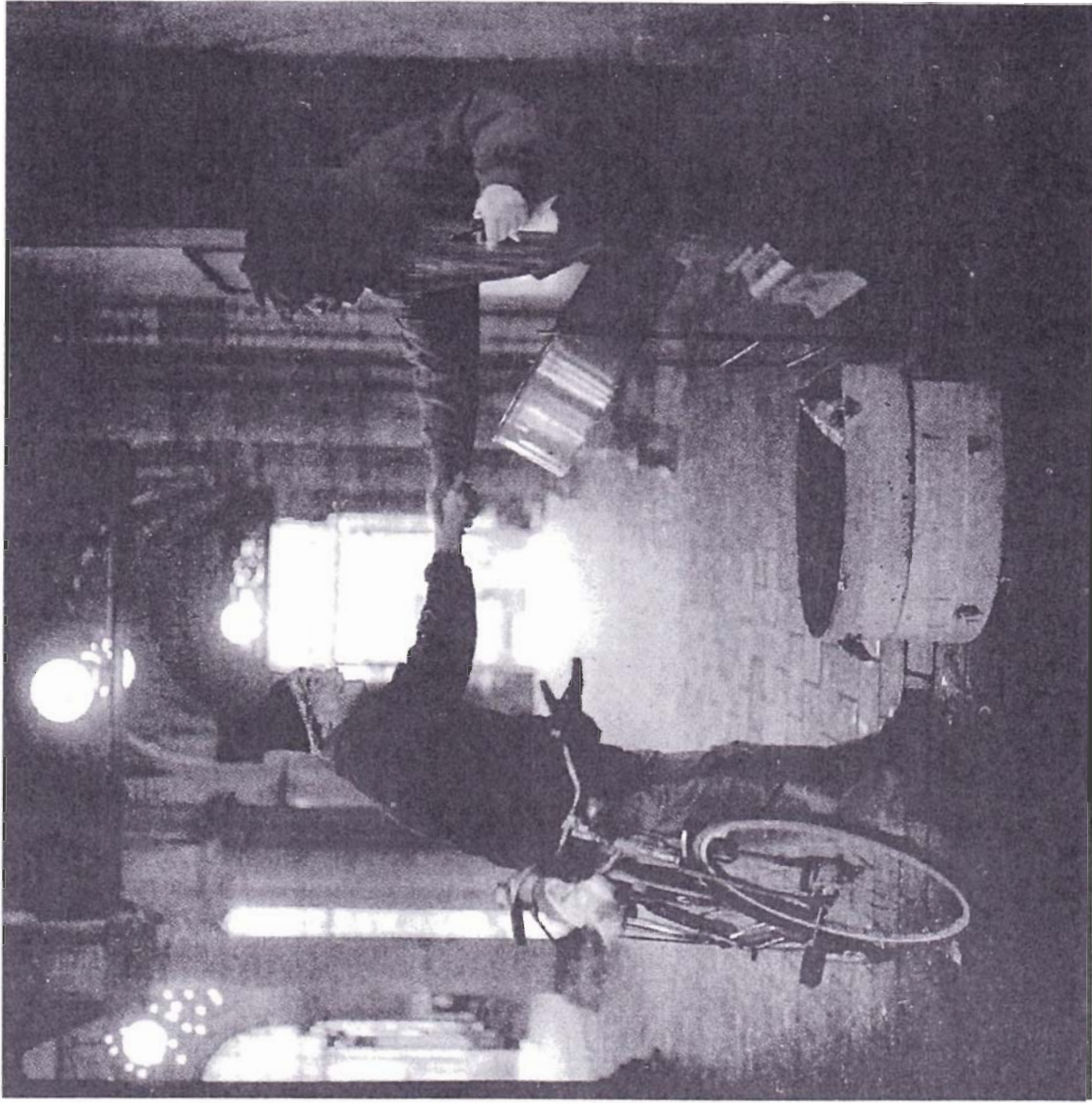

Foto: J. van der Vliet - Rijksmuseum Amsterdam

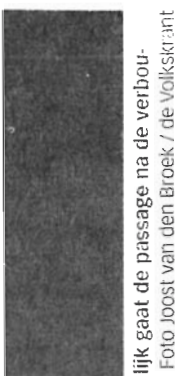

Foto Joost van den Broek / de Volkskrant

ingang, er moest iets gebeuren. Doe het dan gelijk goed.

'Het grote voorbeeld is het Louvre met die prachtige piramide. Die veroorzaakte grote opschudding, maar blijft buitengewoon goed te werken. Daardoor kan dat idioote museum nu een krankzinnig grote bezoekersstroom aan.

'Amsterdam is niet gebouwd op grote aantallen. Hier en daar zal een ambitieus gebaar moeten worden gemaakt, wil Amsterdam internationaal blijven meedoen. Waarbij het kenmerkende behouden blijft, maar ruimte wordt geboden aan het moderne leven.

'De grootschalige ontwikkeling wringt voortdurend, het vergt ingrepen waartoe de stad niet bereid is. Want dan zaag je de tak af waar je op

1873: Reuketten hierin zullen verkeren op de onderdoorgang. Het is zo een ingewikkelde en prestigieuze kwestie dat de centrale stad er van meet af aan over had moeten gaan. De uitbreiding van het Louvre was een prestigieuze kwestie.

'Dat is geen garantie dat het geen gedoe had opgeleverd. Er is een grote bereidheid bij Amsterdammers om niet spontaan en juichend akkoord te gaan met beslissingen van de gemeente. Ook de politiek heeft zich met het tunnelproject kunnen uitleven. Het is een gevaarloos punt, heel belangrijk om hierover een conflict te maken.

'De vorige directeur heeft het niet handig aangepakt. Alsof het Rijksmuseum van zo'n importantie is dat daarvoor alles moet wijken. Dan

zit: juist het kleinschalige van Amsterdam maakt de stad zo aantrekkelijk. Als Amsterdammers vinden dat door het Rijksmuseum fietsen bij de charme van kleinschalig Amsterdam hoort, overschatten ze de belwaamheden van toeristen. Die hebben doorgaans geen idee wat fietsen is. Ze herkennen ook het geluid van een bel niet. Voor zover Amsterdammers een werkende fietsbel hebben.

'Toen ik nog bij de universiteit werkte en we buitenlandse studenten kregen, legden we op de allereerste bijeenkomst het fenomeen fietsen uit. We namen een bel mee en lieten die rinkelen. Als je dit hoort: het op daar zit een fiets aan vast, daar zit een fietser op, dan moet je uitkijken.

'Voor veel toeristen zijn fietsers verbijsterend ingewikkeld. Hele volksstammen hebben nog nooit een fiets bereid. Amsterdammers moeten snappen dat toeristen van niets weten. Twee groepen die elkaar niet verstaan, moet je niet al te veel

Directeur wilde 'den dwazen onderdoorgang' al in 1925 sluiten

1873: Amsterdam stelt de grond voor het Rijksmuseum gratis beschikbaar. Voorwaarde: het museum moet ook dienen als doorgang voor de nieuwe wijk (Zuid) die erachter zal worden gebouwd. De onderdoorgang is openbare weg en blijft van Amsterdam.

1875: Het ontwerp van Pierre Cuypers wordt gekozen; zelf ziet hij de passage als een 'bezwaar voor de communicatie van het gebouw'. ROND 1898: Na lang als opslag voor grote beelden en bouwfragmenten te zijn gebruikt, wordt de onderdoorgang opengesteld voor het verkeer.

ROND 1905: De onderdoorgang wordt afgesloten vanwege de bouw van de Nachtwachtuitbouw (gereed in 1906).

1925: Directeur Frederik Schmidt Degener pleit voor een algehele afsluiting van 'den dwazen onderdoorgang'.

1928: Het stadsbestuur laat weten

dat het 'mimmer' tot een algehele afsluiting zal komen. Een gesloten onderdoorgang zou op 'op grootten tegenstand van het publiek stuiten en worden beschouwd als een onpopulaire daad'.

1931: De onderdoorgang wordt afgesloten voor gemotoriseerd verkeer. 'Het schadelijke dreunen dat zooveel gevaar meebracht, heeft opgehouden. Een jarenlange misstand is opgeheven', schrijft de directeur in zijn jaarverslag.

1945: Directeur David Roëll laat plannen uitwerken om van de onderdoorgang een hoofdingang te maken.

ROND 1960: De onderdoorgang is enkele jaren afgesloten vanwege de bouw van een kelder cronder en de bouw van verdiepingen in de twee binnenplaatsen.

1967: Ontwerpen worden gekend waarbij de onderdoorgang gedeeltelijk is afgesloten.

1973: De ministers van Cultuur en

Ruimtelijke Ordening concluderen dat de onderdoorgang moet worden afgesloten voor het fietsverkeer. Vanwege het groeiend

aantal bezoekers moet er een entree van worden gemaakt, liefst met behoud van de passage voor voetgangers.

2004: De architecten Cruz en Ortiz ontwerpen een ingang in de onderdoorgang die fietsen mogelijk maakt. Doordat de ingang in het midden is gepland en de fietsers aan de zijkant moeten rijden, wordt hiertegen geprotesteerd. De architecten passen de ingang aan. In het gewijzigde plan kunnen de fietsers, net als vroeger, over het middenpad rijden en zijn de ingangen aan de zijkanten.

2011: Directeur Wim Pijbes komt met een plan fietsers te weren. 2012: Het stadsdeel Zuid wil de onderdoorgang voor fietsers sluiten, Burgemeester en wethouders stellen voor hem open te houden. Directeur Pijbes komt met een compromis: alleen 's avonds en 's nachts open voor fietsers.

Bron: Gijs van der Ham, senior conservator geschiedenis Rijksmuseum, auteur van 200 jaar Rijksmuseum. Geschiedenis van een nationaal symbool.